

ADVIES VAN HET INSTITUUT VOOR NATUUR- EN BOSONDERZOEK

INBO.A.2009.138

Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid

Kliniekstraat 25, 1070 Brussel

www.inbo.be

***BETREFT: Advies met betrekking tot de voorgestelde
maaiveldaanpassing Paardeweide, Kalkense Meersen***

Nummer:	INBO.A.2009.138
Datum:	19 juni 2009
Contactpersoon:	Frederic Piesschaert
Auteur(s)	Frederic Piesschaert & Gunther Van Ryckegem
Kenmerk aanvraag:	Mail van 18 juni via de Centrale Diensten ANB
Datum aanvraag:	16 juni 2009
Geadresseerde:	Tav Dominiek Decleyre Agentschap voor Natuur en Bos Oost-Vlaanderen Gebroeders Van Eyckstraat 2-6 9000 Gent
cc.	Carl De Schepper, Centrale diensten ANB

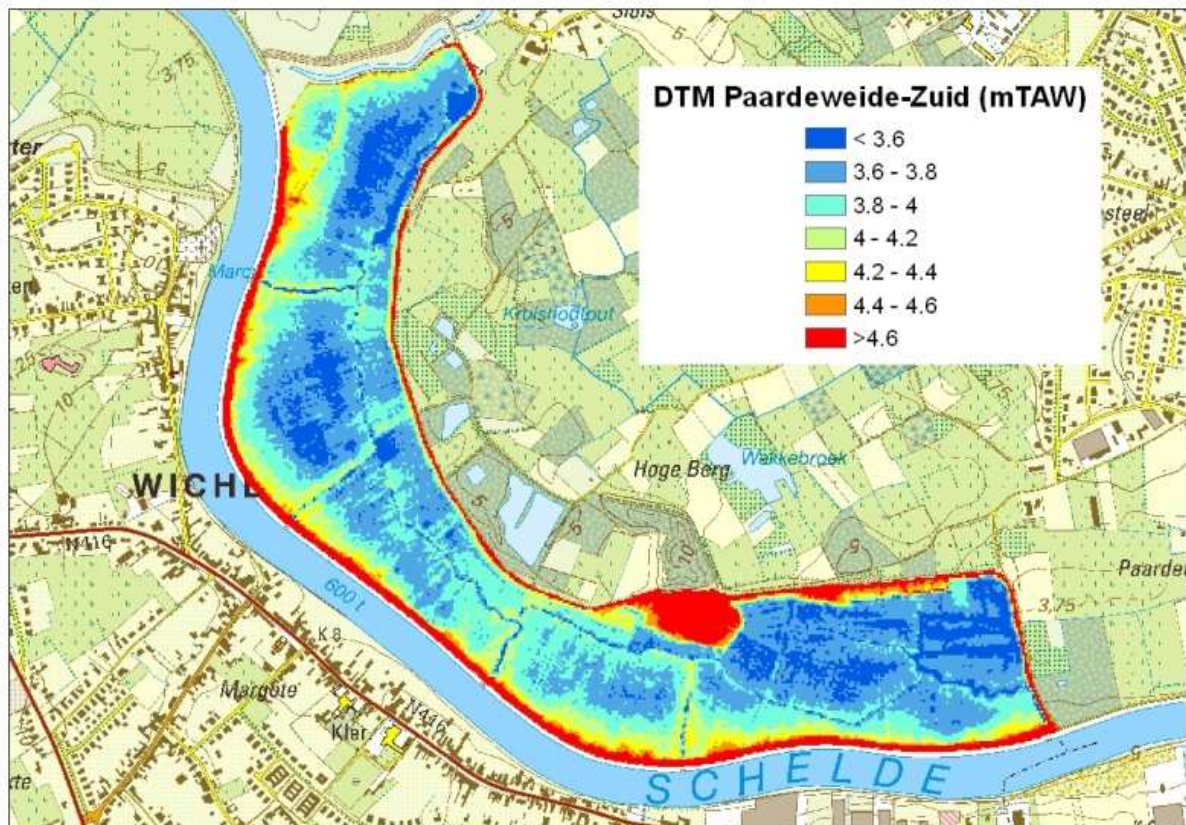
1. Probleemstelling in het kort

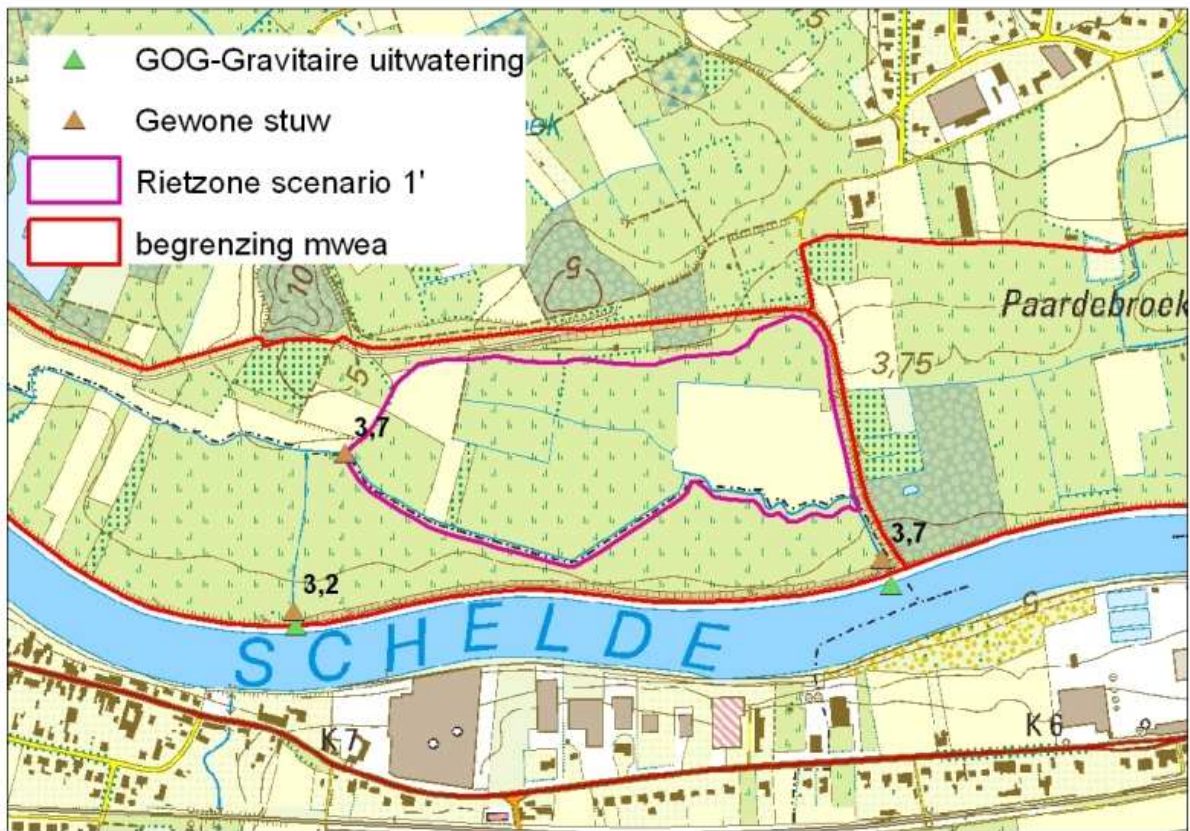
In het kader van het geactualiseerd Sigmaphan zijn grote volumes "vette klei" nodig als kernmateriaal voor de aanleg van nieuwe en de aanpassing van bestaande dijken. Daarom is Waterwegen en Zeekanaal nv op zoek naar plaatsen waar deze klei kan ontgonnen worden. In de Paardeweide-Zuid is hiertoe een mogelijke opportuniteit. Ter realisatie van het natuurinrichtingsscenario 1' (Van Ryckegem et al. 2008) zouden de komgronden in het oosten van dit gebied relatief sterk gestuwd moeten worden om het gewenste rietmoeras te kunnen laten ontwikkelen. De vraag werd gesteld of dit eventueel ook zou kunnen gerealiseerd worden door het maaiveld af te graven (waarbij de gewonnen klei voor dijkbouw kan gebruikt worden) en wat de mogelijke effecten zijn voor het gebied.

2. Situering en geplande natuurinrichting

De zone in kwestie is een laaggelegen komgrond (hoogte meestal tussen 3.5 en 3.8m TAW) van ongeveer 14,3 ha (figuur 1 en 2).

Figuur 1. DTM van de Paardeweide.

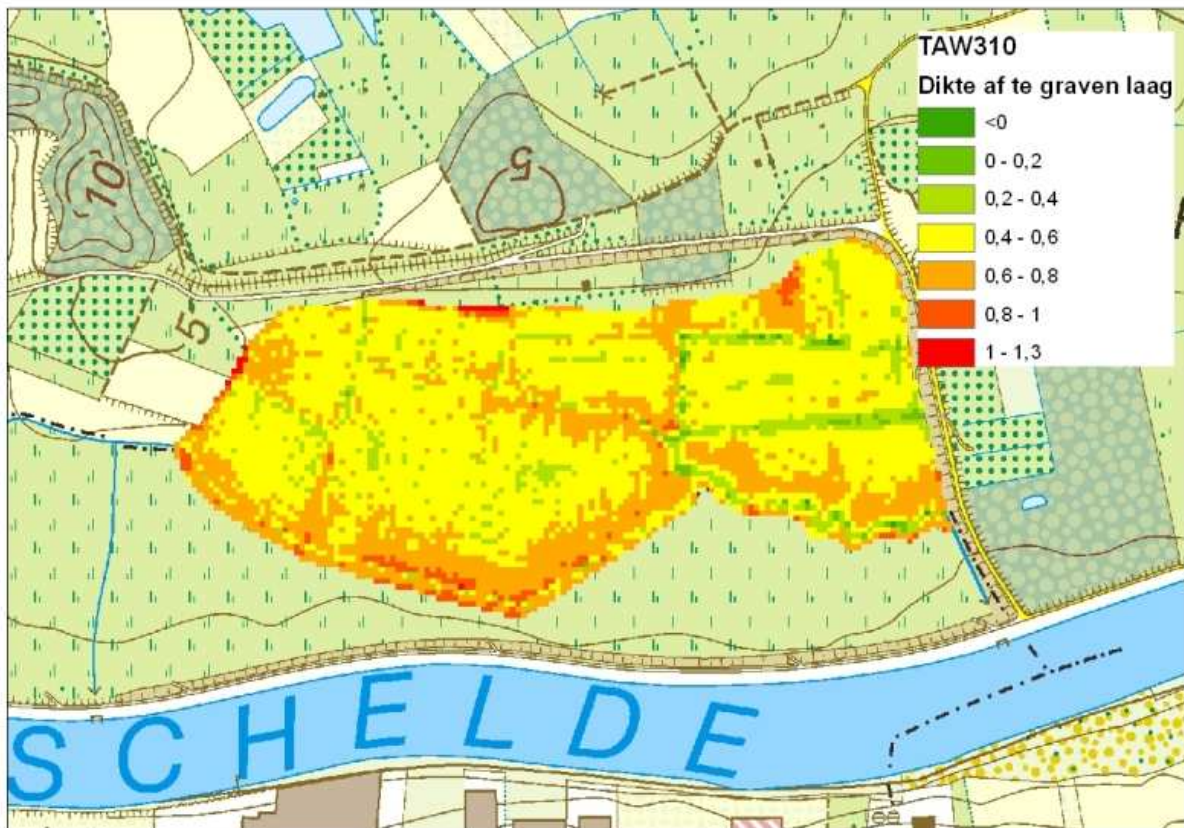
Figuur 2. Locatie van de rietzone volgens inrichtingsscenario 1'. Bij de stuwen zijn de benodigde stuwpeilen aangegeven in mTAW ter realisatie van scenario 1'.

Figuur 3. Zicht op de kronkelende Bansloot vanaf de dijk tussen Paardeweide zuid en het Paardebroek. De af te graven zone ligt rechts van de Bansloot.

Scenario 1' uit het inrichtingsvoorstel verschilt van scenario 1 door het voorzien van een plasdraszone voor rietmoeras in de oostelijke komgrond van Paardeweide-Zuid. Het is een natuurinrichting die het vastgestelde tekort aan riethabitat binnen de IHD-Z tracht te verminderen. Het scenario kan gerealiseerd worden door het plaatsen van een extra stuw in het gebied op de Bansloot met een stuwpeil van 3.7m TAW. Het spreekt voor zich dat het stuwpeil voor de uitwatering aan het einde van de Bansloot ook mee verhoogd wordt. Deze stuw zorgt voor water op het maaiveld in nagenoeg de volledige komgrond. De stuw creëert een optimaal riethabitat met afwisselend waterriet en landriet zones. De oppervlakte riet verdubbelt tot 14ha en dit ten koste van vochtige ruigte met riet.

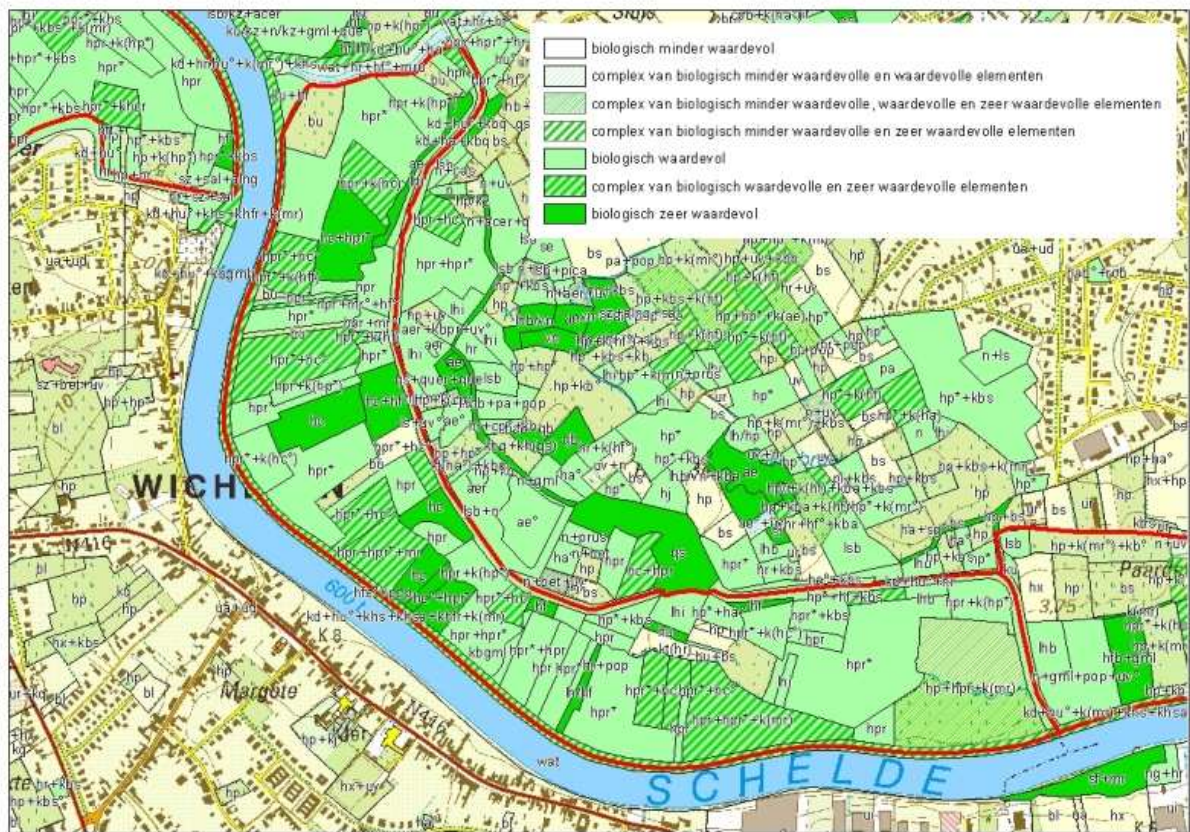
Het stuwpeil van het rietmoeras ligt een halve meter hoger dan dat van de rest van de paardeweide (3.70 vs 3.20 mTAW). In figuur 4 is aangegeven hoeveel er moet afgegraven worden indien het maaiveld in het volledige rietbekken zou afgegraven worden tot 3.10 m TAW, waardoor het gebied plas-dras komt en geschikt wordt voor rietontwikkeling. Dit komt bij benadering overeen met een weg te graven volume van 68385 m³ (tevens de toename aan bergingscapaciteit van het GOG).

Figuur 4. Dikte van de af te graven laag bij uniforme maaiveldverlaging tot 3.10 mTAW.

3. Te verwachten effecten van een maaiveldverlaging in plaats van stuwning

Door het afgraven worden de bestaande graslanden vernietigd. Volgens BWK v2.1 gaat het voornamelijk om reliëfrijke productiegraslanden (hpr en hpr*) (figuur 5). Zeer waardevolle elementen zijn momenteel niet aanwezig. Er bevindt zich wel één reservaatperceel van vzw Durme in het af te graven gebied dat behoort tot de Scheldebroecken (die in hoofdzaak verder stroomafwaarts bij Zele liggen). De oostelijke kant van de Paardeweide is hoe dan ook het sterkst door de landbouw beïnvloed. Er zijn dan ook weinig bezwaren tegen afgraving op basis van de huidige vegetatie. Door te stuwen in plaats van af te graven zal de bestaande vegetatie in elk geval ook sterk wijzigen. Hoewel er geen echt waardevolle graslanden aangetast worden, komt de landschappelijke eigenheid met de zigzaggende bansloot mogelijk wel in het gedrang.

Figuur 5. Toestand volgens de BWK v2.1

Bij maaiveldverlaging worden geen problemen verwacht om het gewenste natuurdoeltype (rietmoeras) uit het inrichtingsscenario 1' te realiseren. Wat wel zal verdwijnen is de topografische heterogeniteit die nu in het gebied aanwezig is. In plaats van een natuurlijke afwisseling tussen water- en verlandingsriet zal er dan ook een veel homogener rietvegetatie ontstaan. Bij afgraving moet zeker gestreefd worden naar ondiepere en diepere zones. Er wordt geadviseerd om de huidige oeverwal van de Bansloot gedeeltelijk te behouden als reliëfgradiënt in het landschap. Enkele doorsteken kunnen voor connectiviteit tussen de Bansloot en het rietmoeras zorgen. Op die manier wordt de landschappelijke waarde van de golvende bansloot ook in ere gehouden. Aangezien de Bansloot nu al met een dichte rietkraag begroeid is (figuur 2) zal dit bovendien de kolonisatie van de afgraving faciliteren.

Er kan een stuw in het gebied opgeheven worden en bij de afwatering aan de Schelde moet minder hoog gestuwd worden. Het minimale stuwpeil dient echter 3.20m TAW te zijn om een drainerend effect van het oostelijke deel op de rest van het gebied te vermijden.

Ontgronden van het gebied met gemiddeld 0.5m zal pakweg overeenkomen met het weggraven van de huidige bouwvoor en de met meststoffen (kalium, stikstof en

fosfaat) aangerijkte bodem. Momenteel zijn geen bodemprofielanalyses beschikbaar die het nutriëntenprofiel beschrijven. Algemeen kan verwacht worden dat er (plaatselijk) een voedselarmere situatie zal ontstaan. Hoewel rietmoeras zich ook in voedselrijke omstandigheden kan ontwikkelen, valt het toch te verwachten dat dit een positieve invloed op de uiteindelijke soortensamenstelling zal hebben. Het al dan niet aanwezig zijn van ondiepe veenlagen kan deze situatie echter drastisch beïnvloeden. Het tijdelijk blootleggen (oxideren) van de veenlagen kan resulteren in een versnelde mineralisatie en vrijstelling van nutriënten. De bodemkaart toont geen indicatie van veen in de ontgrondingszone. Veldboringen zijn echter noodzakelijk om dit te bevestigen.

Uit de samenstelling van het oppervlaktewater (sterke dominantie van calcium en bicarbonaationen) is gebleken dat de Bansloot vooral kwelwater wegvangt. De toekomstige plas zal hierdoor sterk gebufferd zijn, waardoor verzuring niet verwacht wordt.

Er kan hoe dan ook alleen geopteerd worden voor maaiveldverlaging bij inrichtingsscenario 1' (niet bij scenario 1 waarin een combinatie riet/vochtige ruigte voor deze zone voorzien is).

Referentie:

Van Ryckegem, G., Piesschaert, F. & E; Van den Bergh. 2008. Ecosysteemvisie Kalkense Meersen – Paardeweide-Zuid (GOG-wetland). Rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.